

Szerkesztőség és kiadó hivatal

Hely: SIMONFFY-ház a város-házával szemben

HIRDETME NYEK

Előzetes pénzek és a kiadás körüli panaszok valamint a lap szellemi részét illető minden közlemények ide intézendők

Hírmentelen levelek csak ismert kezeztől fogadtatnak el.

DEBRECZENI ELLENŐR.

POLITIKAI, TARSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

A SZABADELVŐ PÁRTI KÖZLÖNYE.

Megjelen naponként, a vasárnap és péntek kivételével.

Előzetes ár:

Helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve:

Egész évre . . . . . 10 ft —
Félévre . . . . . 5 ft —
Negyedévre . . . . . 3 ft 30 —
Egy hónapra . . . . . 2 ft —

Hirdetési díj:

Öt-hasábspeticitor egy-szeri bejelentésért 5 kr.
Helyi díj minden hirdetésért külön 20 kr.
Nyitván 4 hasábspeticitor 20 kr.

XI. évfolyam. 1884.

Debreczen. Szerda, nov. 19.

227. szám

Nyílt levél Berger Henrik urhoz

DEBRECZENBEN.

(I.) Tisztelt uram! Régen foglalkozom már az eszmével: hogy lehetne kiegyenlíteni ama két szükségletet, hogy a hol munka nincs, oda munkát, a hol pedig munkás kéz nincs, oda munkás kezét teremtsünk. Székelyeink, tótjaink, munkát keresni kívándorolnak e hazából, holott ezen haza egyes vidékein oly szükség, mondhatni inség létezik munkás kezek hiánya miatt, hogy magára a föld becsére is behatással van, hasznóbérelésre kevés ember mer vállalkozni, s a gazda nagy veszteségeket szenved, mert munkás kezét előteremtési képtelen.

Uram! Én nem vagyok kereskedő ember, de ismerem a kereskedelem elméletének és gyakorlatának ama titkát: hogy egyik ország a másik ország, egyik vidék pedig a másik vidék szükségletét termi meg. Bor, narancs, kávé, tea, rizs, és a többi, nem minden vidéken terem, hanem a kereskedelem látja el a világot, arról a helyről, a hol fölösleg van, oda viszi a hol kerestetik. Hát ha ezen hiány mindenféle élő és nem élő tárggyal pótolható, nem vagyok képes felfogni, hogy miért ne lenne pótolható a munkás kéz, és hogy miért kell ez országból más országba menni munka után, mikor Európa országai közt aligha jobban igénye né valamelyik a munkás kezét, mint éppen ez? Hát én ezt nem vagyok képes belátni, és hogy ennek így kelljen lenni, nem akarom elhinni. Hanem annyit látok, hogy a kivándorlás miatt nagy a jajveszékélés és hogy mikor két ezer csángót behoznak, 5—6 ezer tótot és székelyt futni hagynak, a két ezer csángó pedig annyit sem lendít a munkáskéz hiányon, mint egy hajszál.

Ennyit látok! Látom, hogy a két ezer csángót sem azért hozták be, hogy hiányt pótoljon, hanem mert éppen eszükbe jutott és neki buzdultak, de praktikus cél nem vezetett ebben senkit éppen úgy, mint a hogy nem vezet az ország munka-inséges vidékeit, melyek a munkás kezeket futni hagyják az országból. Már akkor irtam én e tárgyról, mikor a csángó beszállítási forradalom dühöngött, de ám, hogy lehetett volna észrevenni a lelkesedés ama lángtengerében egy oly eszmeszék, mely a lángtenger inpraktikussága ellen merészkedett meggyulladni? És hogy lehetett volna meghallani egy-egy vidéki szerény hangot ama rémséges dobolás közt, melyet az egész magyar sajtó elkövetett?

Na de nemcsak akkor volt úgy, úgy van most is. Mióta a csángók visszatérni kezdenek, azóta is irtam már e tárgyról elég cikket, de hogy olvastam-e, helyeselté avagy helytelenítette valaki, nem tudok róla semmit, mert hát nem politikai tárgy s így nem kötnék belém, nem ütnek érte az ellenzéki lapok. Feltettem magamban mégis, hogy a dolognak békét nem hagyok, s ha már így általánosságban szólva senkise hederint irkafirkáimra, ám kiszemelek magammal egy, tapasztalatokban, felfogásban, tapintatban gazdagnak ismert, kereskedelmi s vállalkozásokban is tekintélynek tartott férfit, neki rontok és bele kötök nyilvánosan: vagy kiáltson tüzet és polcra jött, vagy álljon szóba velem s mondja meg nyíltan, a mit okoskodásaimról gondol.

Igy történt meg igen tisztelt uram, hogy nyílt levelem revolverét az Ön

mellének szegeztem, mert Önben vélem feltalálhatni azt, ki engemet e téren támogatni fog, avagy rögeszméimből gyógyít ki. Józan gondolkozó-u, helyes felfogásu praktikus ember kell ide, aki megtudja bírálni soraim tartalmát, eszmém helyességét avagy helytelenségét; kivihetőségét avagy kivihetlenségét, hogy feleljen az ügyvel véglegesen, vagy egész erővel dőljen neki. Azon reményben tehát, hogy becses válaszára érdemesít, a következőket adom elő:

Mi képezi a kereskedelem mozgató erejét? Az, hogy a kinek fölöslege van, attól veszünk, s a kinek szükséglete van, annak eladjuk. A kereskedelem titkát képezi pedig a feleslegnek és szükségletnek kipuhatólása. Gyakran megessik, hogy szükségem van valamire, a miből példánul a szomszédomnak fölöslege van, de mert nem tudom, hogy neki van, s pedig nem tudja, hogy nekem kell, hát megyek a kereskedőhöz.

A munkás kézzel is így vagyunk. Az alföldön például munkás kézben hiány van, a felföldön fölösleg, de mert az a felföldi ember nem tudja, hogy a munkás kinek kell, az alföldi pedig nem tudja, hogy a felesleg hol található. Hát az egyik a munkát, a másik a munkást nélkülözi. Sok felföldi ember jön az alföldre munkát keresni, de nem talál és ahig bír haza vergődni; ámde mert Amerikában már vannak czegek, melyek munkást és munka adót ellátnak, a felek tudnak hova fordulni, s a tót biztosabban megy Amerikába, mint alföldre.

Ennek lehet tulajdonítani, hogy oly országban, ahol munkás és munka hiány egyaránt létezik a munkás munkát, a munka adó pedig munkás kezét nem talál. A fölösleg és szükséglet szomszéd-ságban laknak, de mert az egymás fölöslegét avagy szükségletét nem ismerhetik, kereskedőkhöz pedig nem mehetnek, egyik sem segíthet a maga baján.

Szóval, az én eszékely véleményem szerint, csak a központ hiányzik, és egy ily központ lenne az, ami gondolatimat, a mióta a csángók beszállítása megtörtént, folyton izgatja és bizgatja. Illetőleg, már a csángók beszállítása előtt gondoltam én a központra, melynek segítségével a csángók beszállíthatók lettek volna.

Ennek a központnak székhelye mindenesetre az alföld lenne, ámde ügynökségei az egész országra szétterjednének, mint a hogy a biztosító társulatok ügynökségei szétterjednek. Munkás és munkaadó, ezen ügynökségekhez fordulhatna.

Na de hogy én itt az egész szervezetről hü képet adjak, ahöz nagyobb tér kívántatik, de meg hogy a szervezet megalkottassék ahöz sok fej és sok tapasztalás, sok szakértelem szükséges. Az én célom csak annyi, hogy a mit akarok, meg is teszem s a hozzá szólásra t. uraságot, mint ki már elég társulati ügyvel foglalkozott és foglalkozik, főkérjem, mert a mint már ki is fejeztem: sehogys se fér a fejembe, hogy a munkás és munkásadó, így, az egymás portáján élve, az egymás fölöslegét és szükségletét kielégíteni nem tudják.

A kezdet nehézségeivel megküzdni, mindenesetre nagy felelő, és pedig oly feladat, mely a kormány anyagi és erkölcsi támogatása nélkül ahig ha kivihető, de mert igen fontos és nagy horderejű feladat, mely a munkaerő országos paralizálására lenne hivatva, mely annyit tenne mint munkásnak és munkaadónak új életet, a mezőgazdasági forgalomnak új lendületet adni, az igény és igénylet

kielégítésével a jövedelmet s adóképességet fokozni; tehát az áldozat, melyet a kormány ezen czélnak hozna, éppen oly befektetés lenne mint akármiféle vasut, avagy esatornázási hálózat.

A kérdés csupán a körül forog: Van-e benne valószínűség, hogy a munkának ezenképeni paralizálása elérhető lenne? Mert kérdem: ha gabona árak, valamint egyéb más produktumok árai, a forgalom és kereskedelem által majdnem világszerte paralizálhatók; ha Szent-Péterváron, eszékely árkülönbség mellett éppen úgy lehet narancsot kapni mint Genovában; ha a magyar lisztből Kairóban is sütnék pástétomot, és a champagne nem sokkal drágább Budapesten mint Párisban, hát miért ne lehetne paralizálni a munkát is? Miért ne lehessen Karcagon 60 krajczárért napszámot kapni akkor, mikor a felvidéken 30 krajczár?

Há: mindezek t. uram, megbeszélendő dolgok lennének. Megértettem-e magamat kellően avagy nem? Múltotassék tudomásomra hozni, szóval méltotassék hozzá szólni a dologhoz. Az ön neve uram, itt az egész vidéken tekintély, s így, egy egészséges eszémnek kivitele, — ha ugyan egészséges, — önben egyik garanciáját látom. Ezért is adtam magamat az elhatározásra, hogy nagybecsű véleményének kinyerése miatt ily merőnyelhez folyamodom. Vajha becses választást olvashatni melőbb szerencsések lehetnénk!

Protestáns egyház és felsőház.

II.

Fejes István uram a rimaszombati egyházkerületi gyűlés elé terjesztett azon indítványát, hogy mondja ki a tiszauimnemi egyházkerület, miszerint egyházunknak a főrendiházban lehető képviseltetését püspökeink és főgondnokaink által nem kívánja s ehhez akaratával nem járulhat, — a közjog és politika ugy általános, mint specialiter magyar és nemzeti szempontjából, érdeme szerint méltatták már a hazai politikai és egyházi lapok.

A kérdés ezen oldalát egészen mellőzük. Arra sem hagyjuk magunkat elesébitatni, hogy az indítványozott passivitásra, abstinentiára analógiákat hozunk fel. Exempla sunt odiosa. A tanuló analógiák csak sérthetnék a magyar állam legmagyarabb egyházát.

Annai bizonyos, hogy ezen egyház eljárása a felsorolt történeti előzményekben, idevonatkozó precedens nem szolgáltat.

Tehát csak az indítvány okait és várható eredményét vizsgáljuk. Az indokokat pedig maga az indítványozó is megtudja később bizonyos feltételek alatt egyeztetni a prot. egyházfők felsőházi szereplésével, egyetlen egy indokot kivéve, a mely csakugyan elvi oppositóra vezet.

F. ur a „szabad állam, szabad egyház“ elvének híve s ezen elvi álláspontja nem tűr meg semmi egyházi férfit, mint olyat, az állam törvényhozó testületében. F. ur továbbá, valamint Mocsári L. ur is úgy vélik, hogy a prot. egyházfők bevitelre a felsőházba csak ürügy arra, hogy a kormány a kath. főpapat bentarhassa, és csak arra számított fogás, hogy a vallásszabadság elvének teljes érvényre emelkedését sok-sok időre elodázza. (P. Napló 282. sz. „Egyetértés“ 282. sz.)

Tisztelt az elvi álláspontnak, mely tagadhatlanul magas, noha nem gyakorlati anyira nem gyakorlati álláspont, hogy később F. ur maga is kénytelen rólla leszállani. Hogy a kormány által javasolt felsőházi szervezet ellen elvont élvék szempontjából még több és más kifogás is tehető, hogy az nem maga az ideál, nem tagadjuk, sőt nagyon is valljuk. Azonban coneret törvényjavaslatok sorsát nem ideális voltak szokta eldönteni.

A kérdés itten az: volt és van-e a

kormányának szüksége bármint törvényre és fogásra, hogy a mint tervezi, a kath. megys püspököket megtarthassa a felsőházban?

Ha a jelek nem esulnak, az ujab időben kevés törvényjavaslat talált a különböző országos pártoknál akkora előzékenységre, a melyre a felsőházi javaslat számíthat tárgyalatásakor.

Mielőtt a javaslat az országgyűlés elé került volna, a felirati javaslatokban már az országgyűlés mindkét háza s ugy valóval valamennyi, ellenzéki és nem ellenzéki pártja hangsúlyozta, hogy a felsőházi reformnál a történeti alapot lehetőleg megtartani kívánja.

S hogy körülbelül ugy és annyira kívánják, mint a kormány javaslat, mutatják a pártok közlönyeinek nyilatkozatai a már megismert törvényjavaslat felől.

Csak az ellenzéki főlapokat idézem. A „P. N.“ 294 számának vezérfelirata így ír: „Akármely oldalról tekintjük a felsőház tervezett reformját, mi a felett csak megnyugvásunkat fejezhetjük ki.“ Az „egyetértés“ 295 számának vezérfelirata ezeket olvashatjuk: „Sietünk kimondani, hogy a reformnak terjedelme körülbelül megfelel az ország mai hangulatának; megfelel a közállapotok körül jelentkező szükségnek és megéri a kivihetőségnek is.“ S alább: „Annai bizonyosnak látszik előttünk, hogy a mostani viszonyok közt, a siker biztos reményével semmiféle kormány se vállalkozhatnék az e ötünk álló javaslatot lényegesen eltérőnek előterjesztésére.“ Ugyancsak az „Egyetértés“ constátálja, hogy a főrendiház többsége egyetért a törvényjavaslat elvivel. (272. sz. vez. cz.) Sőt még Mocsári L. ur is azt írja az „Egyetértés“ 282. számában, hogy „a felsőházban a kath. megys püspökök mint nagy uraknak ottlétét ez idő szerint természetesenek találja.“

Mindezek a mint egyfelől bizonyítják, hogy a kormányának amaz ürügyre és fogásra nem volt és nincsen szüksége, másfelől mutatják az ellenfogásul ajánlott strike czéltalan voltát.

Több a valószínűsége, hogy a közvélemény ily hangulata mellett, a javaslat lényeges változtatások nélkül s a kath. főpapatoknak is benthagyásával, törvénynyé lenne minden pressio-kísérlet dacára is.

S ha a prot. püspököket, főgondnokokat felügyelőket egyházak absentálva, ugyan mit érne vele?

Megengedjük, hogy a kath. püspökök benmaradása a felsőházban, mivelhogy ők nagy urak, természetes lenne, de hogy a prot. egyházfők, a kik nem nagy urak, ugyanakkor maradjanak, azt az 1848. 20. t. cz. szempontjából természetesenek bizony el nem fogadhatnók.

A rimaszombati indítvány kijelölte irányban tehát csak azt érnék el, hogy rólunk protestánsokról, nélkülünk ezentúl is mások határozának s egyuttal elrönk, hogy egy nagyon szabadelvű jelszó alatt indított és folytatott küzdelem elején a felsőház szervezetének éppen azt a részét, a mely az egészben a leglib raiisabb és legdemokratikusabb. Ezt a vívmányt sem mint protestánsok, sem mint magyarok, sem mint a szabadelvű és demokratikus haladás barátjai nem tudnók örömmel üdvözölni.

Református egyetemes convent.

A Budapesten ülésező conventen tegnapelőtt Fejes István kért szót. „Mintán — ugymond — egyházi törvényeink szerint a convent van hivatva arra, hogy zsinat együtt nem léte esetén az egyetemes egyházat képviselje minden oly ügyben, melyek a hitfelekezettel és állammal szemben való jogviszonyokra vonatkoznak s köztudomásu dolog pedig, hogy mint ilyen ügy, a főrendiház reformjának egyházunkat is illető rendezése, jelenleg napirendre került, ezen fontos tárgyban, többekkel együtt, van szerencsém előadás végett a következő indítványt benyújtani.

„Mintán a főrendiházi tagság kérdésében református egyházunk egyeteme hivatalos alakban 1867. óta nem nyilatkozott, akkor pedig a következőket mondotta ki: Azon előjogokra s kiváltságokra nézve, melyekkel egyik vagy másik hitfelekezet és annak egyházi hivatalnokai bírnak, az egyetemes értekezlet közös nézete és óhajta az, hogy azok teljesen megszüntetendők; ha azonban

SZABÓ LAJOS FIAI

divat- és kézműáru üzletükben Debreczen, rózsatér.

Az őszi és téli idényre nagy választásban kaphatók:
 Divatos női ruhakelmék, flanelek, női posztók;
 Fekete ternók, cachmirok és mindenféle gyászczikkok;
 Selyem szövetek és színes atlaszok, bársonyok;
 Selyemkendők, gyapjú téli kendők minden nagyságban;
 Kreász, rumburgi, fonal és pamutvásznak;
 ÁGY és ASZTALNEMŰEK, BARKETEK, KALMUKOK;
 Csipke és szövet ablakfüggönyök;
 SZÖNYEGEK, FUTÓ, AGYELÉ és NAGYSZÖNYEGEK;
 Csipkék, szalagok, ruhadíszek, bélésművek, gombok;
 PAMUTOK és MINDENFÉLE RÖVIDÁRUK;
 kitűnő szabású férfi ingek; esernyők.
 Szabott olcsó árak mellett!

NAGY PÉNZ-SORSOLÁS.

500,000
márka

mint legnagyobb nyere-
 ményt, nyújtja a legeggy-
 szerűbb esetben Hamburg
 állam által garantított
 pénz-sorsolása, illetve:

1 díjny. á m.	300000
1 nyere. á m.	200000
2 nyere. á m.	100000
1 nyere. á m.	90000
1 nyere. á m.	80000
2 nyere. á m.	70000
1 nyere. á m.	60000
2 nyere. á m.	50000
1 nyere. á m.	30000
5 nyere. á m.	20000
3 nyere. á m.	15000
26 nyere. á m.	10000
56 nyere. á m.	5000
106 nyere. á m.	3000
253 nyere. á m.	2000
6 nyere. á m.	1500
515 nyere. á m.	1000
1036 nyere. á m.	500
29020 nyere. á m.	145
19463 nyere. á m.	200, 150, 124, 100, 94, 67, 40, 20

összesen 50.500 nyerevény és ezenkívül még egy díjnyere-
 mény hét osztályban öt hónap
 alatt kisorsoltatik.

9.290,100 márka.

Ezen legújabb, nagy Hamburg állam magas kormányja által engedélyezett és az összes államvagyonnal garantált pénzsorsolás 100.000 sorsjegyet tartalmaz, melyekből 50.500 sorsjegy, tehát több mint a fele az ide oldali jegyzett nyerevényekkel hét osztályban folytatódó sorsolás alá kerülnek. A sorsolás alá becsátott összes vagyon

E nagy pénzsorsolásban kisorsolható nyerevények dusta talna, valamint a pontos nyerevény kiizetés iránti lehető legnagyobb garancia a sorsolásnak mindenütt a legnagyobb kedveltséget biztosítja. E sorsolás a terv határozmányai szerint külön e célra kinevezett vezérigazgatóság által vezéreltetik és az egész vállalat az állam által ellenőrzetik.

E pénzsorsolásnak lényeges előnye abból áll, hogy az összes 50.500 nyerevény és ezenkívül egy jutalék néhány hónapalatt hétévesztályban biztosan kisorsoltatik.

Az első osztály nyerevénye 50.000 márka, emelkedik a második osztályban 60.000 márkára, a harmadik 70.000, a negyedik 80.000, az ötödik 90.000, hatodik 100.000, a hetedik esetleg 500.000, de mindenestre 300.000, 200.000 márka stb. stb.

Ezen pénzsorsolás eredeti sorsjegyeinek eladására az alórt két kereskedelmi cég lett megbízva s kéretnek mindazok, kik az eredeti sorsjegyek megvásárlásánál részt venni szándékoznak, hogy megrendeléseiket közvetlenül e cégekhez küldjék.

A tisztelt megrendelők kéretnek, hogy a megfelelő összegeket öszi. m. papírpénzben, vagy levélfeljegyzésben küldjék. A pénzt postautalvánnyal is lehet küldeni, vagy kívánatra postautalvánnyal is küldetnek sorsjegyek.

Az első osztály nyerevényhúzáshoz:
 1 egész eredeti sorsjegy csak 3 50 frt o. ért.
 1 fél " " " 1 75 frt o. ért.
 1 negyed " " " 90 kr o. ért.

Mindenki az államczimerrel ellátott eredeti sorsjegyet kap és egyttal a hivatalos sorsolási tervet, melyből minden bővebb nyerevény-beosztás, a húzás napja, és a különböző osztályok betéti megudhatók, a húzás után azonnal a megrendelő a hivatalos, az állam czimerével ellátott nyerevény-lajstromot kapja, mely pontosan a nyerevényeket illetőleg a kihúzott számokat tartalmazza.

A nyerevények kifizetése tervszerűen és pontosan államgaranciával történik. Ha netalán a megrendelő nem volna megelégedve a sorsolási tervvel, akkor készséggel visszavesszük a sorsjegyeket húzás előtt és visszafizetjük az összeget, kívánatra előre is beküldjük ingyen a sorsolási tervet betekintés végett.

Mintán ezen új nyerevényhúzáshoz számos megrendelést várhatunk és hogy ezek pontosan teljesíthetők legyenek, kérjük a megrendeléseket lehető legkorábban mindenesetre azonban
1884. december 1-seje

előtt, a z alólirt fő sorsolási irodák egyikéhez közvetlenül elküldeni.

M. Stein | Valentin & Co.

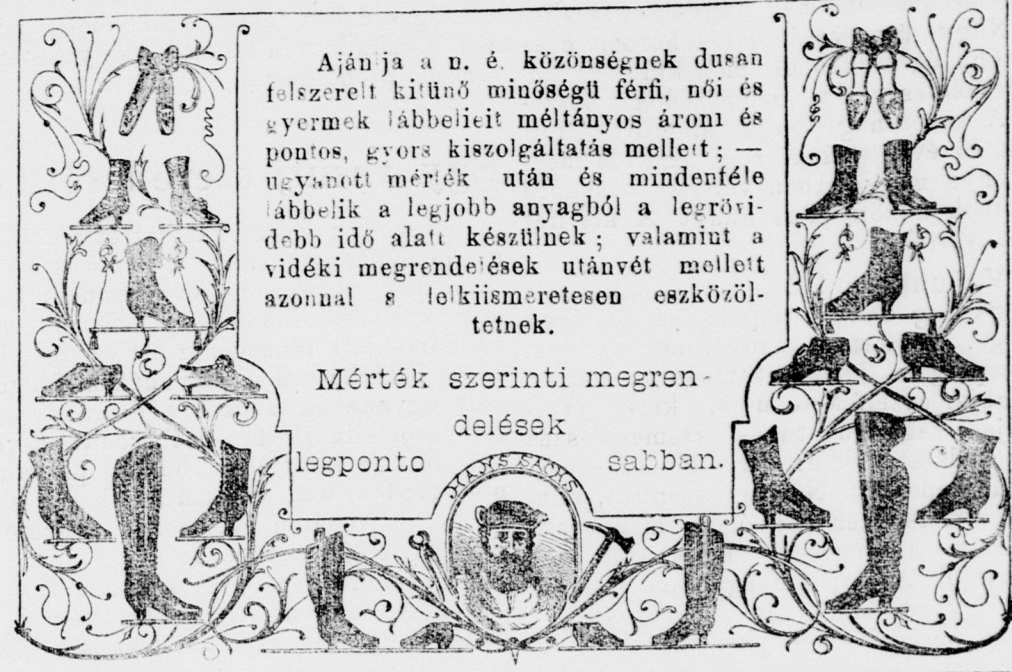
Steinweg 5 | Känigstrasse 36—38
 Hamburg. | Hamburg.

Mindenki nálunk abban az előnyben részesül, hogy a sorsjegyeket közvetlenül és minden közvetítő mellőzésével vásárolhatja, ennél fogva nemcsak a hivatalos nyerevény-lajstromot kapja a lehető legrövidebb idő alatt felszólítás nélkül, hanem az eredeti sorsjegyeket és a tervszerűen megállapított árban minden felülfizetés nélkül.

NEMES GÁBOR

Debreczenben, főtér a városházával szemben.

Férfi, női és gyermek lábbeli raktár.

Férfi, női és gyermek lábbeli raktár.

Ajánja a n. é. közönségnek dusan felszerelt kitűnő minőségű férfi, női és gyermek lábbelieit méltányos áron és pontos, gyors kiszolgáltatás mellett; — ugyanott mérték után és mindenféle lábbelik a legjobb anyagból a legrövidebb idő alatt készülnék; valamint a vidéki megrendelések utánvét mellett azonnal a lekiismeretesen eszközöltetnek.

Mérték szerinti megrendelések legpontosan eabban.

Magyar királyi államvasutak. 3230. tk sz. 1884.

Pályázati hirdetmény.

Több vonalunk részére szükséges műhelyi fak szállítást a jövő 1885. évre, kedvező viszonyok mellett esetleg 2 egymás után következő évre is biztosítani óhajtván, ez iránt nyilvános pályázatot hirdetünk.

Az ajánlatok f. é. december hó 10-ig betérjesszandók, — bántpénz pedig f. é. december hó 9-ig teendő le.

A részletes pályázati feltételek nemkülönben a szükséges mennyiségekről szerkesztett jegyzékek, ugyszintén a szállítási feltételek anyagszer és leltárkezelési szakosztályunknál, továbbá a szolnoki, miskolci, kolozsvári aradi, és zágrábi üi letvezetőségünknel megtekinthetők vagy ugyanott megszerezhetők.

Kelt Budapestén 1884. november hóban.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága.

Bizonyítvány.

Az alulírottak egy általuk eszközölt szoros vizsgálat alapján kijelentik, hogy a párisi *Cawley és Henry* urak francia szivarkapapir-gyárából származó „*LE HOUBLON*” szivarkapapirt kitűnő minőségűnek, minden idegen alkatrésztől különösen minden az egészségnék ártalmas anyagától is mentnek találtak.

Bécsben, 1884-i május 24-én.

Al: Dr. Pohl J. J.
 a vegyi technológia nyilv. rendes tanára a csász. kir. méltóságban.

Al: Dr. Ludwig E.
 az orvosi vegytan cs. k. nyilv. rendes tanára a bécsi egyetemen.

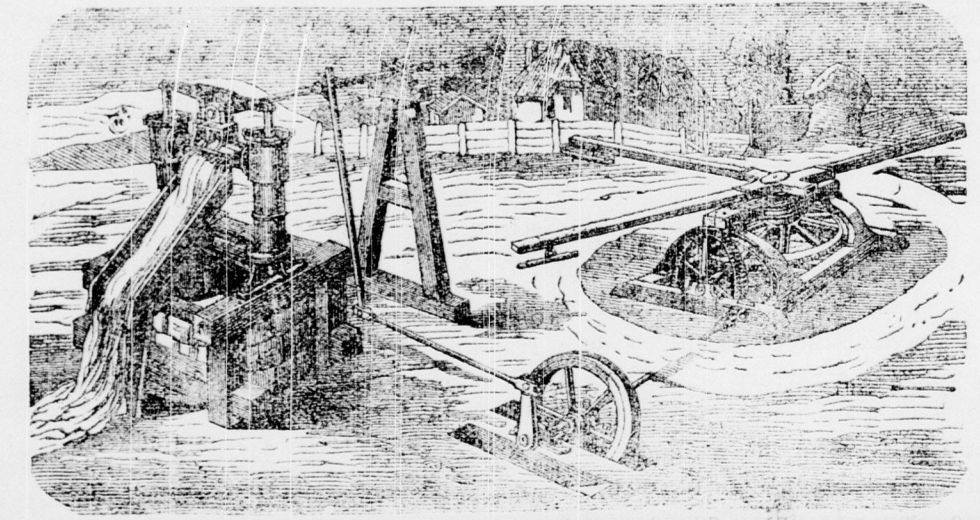
Al: Dr. Lippman E.
 a vegytan nyilv. rendes tanára a bécsi egyetemen.

(Többi aláírások helyettesítői: Dr. Hermann J. szász. kir. jegyző az évi Bécsbeni bizottságban. Felsőbbi bizonyítvány aláírta: a csász. kir. külügyminiszterium és a bécsi francia konzulátus által 1884-i május 24-én.)

Alapított 1858-ban.

WALSER FERENCZ

első magyar gép- és tüzelőszerek gyára, harang és érezöntődeje, BUDAPESTEN ROTTENBILLER-UTCZA 66.

Ajánja gyártmányát mint magyar különlegességet.
kutakban és mindennemű szivattyukban
 Elvállal teljes vezetéket berendezését városok, földbirtokosok és magánok részéről, modern technici alapon és kedvező feltételek mellett, ajánkozik
KÖZ- és MAGÁN-FÜRDŐK
 felszerelésére
szagmentes ürszerek
 felállítására és minden vízművi munkát gyors és pontos kivitelére.
 Képes árlapok, és részletes költségtervezetek kívánatra díjmenten küldetnek.
EGYETLEN BELFÖLDI SZIVATTYUGYÁR.

Debreczen, 1884. Nyomatott a „Debreczeni Ellenőr” könyvnyomdájában, Piacz, SIMONFFY-ház.